

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS NEGALIOS PAGRINDU VAIKŲ DARŽELIUI „ŽEMĖS AIDAS“ ATSIŠAKANT TEIKTI PASLAUGAS TYRIMO

2023 m. gruodžio 20 d. Nr. (23)SN-182)SP-101
Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) 2023 m. spalio 2 d. buvo gautas pareiškėjos (*duomenys neskelbtini*) (toliau vadinama ir Pareiškėja), atstovaujančios dukrai (*duomenys neskelbtini*), 2023 m. rugsėjo 29 d. skundas dėl galimos diskriminacijos negalios pagrindu sudarant sąlygas (*duomenys neskelbtini*) ugdytis vaikų darželyje VšĮ „Žemės aidas“ (toliau vadinamas ir Darželiu).

Skunde buvo nurodyta, kad Pareiškėjos dukra (*duomenys neskelbtini*) turi negalią, nustatyti specialieji ugdymosi poreikiai. Nustatytos diagnozės: „F82 Specifinis judesių raidos sutrikimas, F98.2 Mitybos sutrikimai kūdikystėje ir vaikystėje, F80.1 Kalbos išraiškos sutrikimas. Stebimi autizmo bruožai“)šios ir kitų citatų kalba netaisyta) (2023 m. (*duomenys neskelbtini*) d. (*duomenys neskelbtini*) dvi savaites buvo hospitalizuojama Santarų klinikose pakartotiniam raidos ištyrimui). Prie skundo buvo pridėtas 2023 m. rugsėjo 20 d. išduotas (*duomenys neskelbtini*) neįgaliojo pažymėjimas, kuriame rašoma, kad nustatytas vidutinis neįgalumo lygis. (*duomenys neskelbtini*) nuolat lanko privačią terapiją, valstybės finansuojamą reabilitaciją.

Pareiškėja rašė, kad 2023 m. gegužės (*duomenys neskelbtini*) d. buvo sudaryta sutartis su Darželiu. Tuo metu apie (*duomenys neskelbtini; dukros*) turimus specialiuosius ugdymosi poreikius ir negalią Darželiui nebuvo pranešta. Pareiškėja teigė, kad Darželis neturi nė vieno specialisto-logopedo, psichologo ir pan. 2023 m. rugsėjo 4 d., po vasaros atostogų Darželiui pradėjus dirbti, Pareiškėja pranešė Darželio auklėtojoms apie dukters raidos sutrikimus ir negalią. Buvo suorganizuoti du susitikimai su Darželio auklėtojais (*duomenys neskelbtini*), (*duomenys neskelbtini*) ir (*duomenys neskelbtini*). Pirmojo susitikimo metu Pareiškėja pristatė esamą situaciją, pateikė išrašą iš (*duomenys neskelbtini*) sveikatos istorijos (Santarų klinikų Vaiko raidos centro) su specialistų rekomendacijomis. Pedagoginės psichologinės tarnybos dokumentai nebuvo pateikti.

Antrojo susirinkimo metu auklėtojai išsakė savo nuomonę, ką iš rekomendacijų jie galėtų įvykdyti, o ko – ne.

Pareiškėja rašė, kad pagrindiniai jos prašymai ir auklėtojų pozicija buvo tokia: „Kelis kartus per dieną pasiūlyti gerti skysčių ((*duomenys neskelbtini*) geria tik vienos rūšies gėrimą ir turi būti būtina mažas pakelis su šiaudeliu – tai būdinga autizmo spektrui). Dėl sutrikusios sensorikos mergaitė prastai jaučia troškulį ir alkį, todėl suaugęs turi siūlyti atsigerti. Auklėtojai atsisakė tai daryti, argumentuodami, kad pagal jų tvarką vaikai gauna skysčių per pusryčius, pietus ir pavakarius arba atskiru prašymu. Auklėtoja (*duomenys neskelbtini*) replikavo: „O kodėl aš turiu atėjus vakare namo galvoti, ar (*duomenys neskelbtini*) sugirdžiau pakankamai skysčių?“

Pažymėtina, kad (*duomenys neskelbtini*) geria ir vandenį, tačiau labai nenoriai ir mažą kiekį, todėl tokiu būdu nepasiekiamas minimalus skysčių kiekis per parą. (*duomenys neskelbtini*) turi padidintą jautrumą garsui ir šviesai. Rekomendacijose įrašyta, kad vaikui reikėtų sudaryti sąlygas pailsėti nuo sensorinių dirgiklių. Grupė, kurioje buvome, turi kelias patalpas, vieną iš jų skirtą miegui. Tačiau suteikti vaikui galimybę pailsėti atskiroje patalpoje auklėtojai atsisakė. Intensyviau stebėti, žaidžiant lauke, nes (*duomenys neskelbtini*) turi socialinį nerimą, nemoka brėžti ribų ir turi nedidelių komunikavimo sunkumų. Yra buvęs incidentas, kai 2023.06.01 mergaitė ėmė vemti ir viduriuoti, buvo kreiptasi į gydytoją (esant poreikiui, galiu pateikti med. išrašą bei *messenger* išrašą, kur darželis informuojamas). Gydytoja diagnozavo virusinę infekciją, tačiau (*duomenys neskelbtini*) išmatose radome daug smėlio ir didelių medžio lapų gabalų. Paklausta, kas nutiko, ji papasakojo, kad vaikai primaitino lapais ir smėliu. Darželyje smėlio dėžės nedengiamos, galimas užsikrėtimas helmintais. Nuėjus pasikalbėti su auklėtoja (*duomenys neskelbtini*), ji atsakė, kad pagal Valdorfo pedagogiką yra normalu paragauti smėlio iki 3 metų. Aš prieštaravau, kad mergaitė dabar bijo eiti į darželį. Tada ji sutiko pasikalbėti su vaikais. Rugsėjo mėn. aptarimo su auklėtojais metu, jie atidžiau stebėti mergaitę atsisakė, teigdami, kad dabar grupėje yra daug dvimečių vaikų ir jie negali visų sužiūrėti. Vaikams būnant lauke, vyresnieji lipa į kalną, lenda į krūmus ir dalies vaikų auklėtojai nemato. Kitos rekomendacijos nebuvo tiek reikšmingos.“

Pareiškėja mano, kad pagrindiniai prašymai buvo pakankamai adekvatūs įgyvendinti, kai 20 vaikų grupėje nuolat yra 2 auklėtojai ir 1 padėjėja bei Darželis turi kelis kambarius vaikui pailsėti nuo dirgiklių. Susirinkimo metu buvo replikuojama: „įkišot tokį vaiką“, miglotai aiškinama, jog mama nieko neišmano, o jie turi patirties su spec. poreikių vaikais, kad reikia „bendradarbiauti su darželiu, t. y., pilnai atiduoti vaiką auklėtojų auklėjimui ir nesikišti“. Paklausus, kas atsakys, jei veikas dehidratuos, auklėtoja (*duomenys neskelbtini*) atsakė: „tai ligoninėje atlašins“. Pokalbio pabaigoje pasakė, kad vaiką šalina iš Darželio.

Pareiškėja pažymėjo, kad, pagal Valdorfo darželių tvarką, jame nėra hierarchijos; administratorė (*duomenys neskelbtini*) tvarko tik ūkinę ir administracinę sritį, tačiau Darželio auklėtojai jai nepavaldūs. Darželio auklėtojai priima sprendimus savarankiškai.

Pareiškėjos dukros auklėtojai buvo (*duomenys neskelbtini*), (*duomenys neskelbtini*), (*duomenys neskelbtini*).

2023 m. rugsėjo 22 d iš Darželio buvo gautas el. laiškas dėl sutarties nutraukimo. Auklėtojams pateiktame Santaros klinikos Vaiko raidos centro išrašė nėra sudaryta „asmeninė ugdymo programa“, tik rekomendacijos, susijusios su raida.

Pareiškėja Tarnybos prašo įvertinti, ar tai yra diskriminacija negalios pagrindu ir ar Darželis teisingai, nesudarydamas sąlygų jį lankyti negalią turinčiam asmeniui. Taip pat prašoma nustatyti, ar tai buvo diskriminacija, perduoti informaciją kitoms atitinkamoms tarnyboms dėl pažeidimų kitose srityse. Pareiškėja pabrėžė, kad į Darželį grįžti nesiekia.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 1 ir 2 dalimis, Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė Birutė Sabatauskaitė 2023 m. spalio 6 d. raštu Nr. (23)SN-182)S-501 kreipėsi į Darželį ir paprašė motyvuotai paaiškinti, ar Pareiškėjos dukra (*duomenys neskelbtini*) buvo ugdoma VŠĮ „Žemės aidas“ vaikų darželyje; ar VŠĮ „Žemės aidas“ vaikų darželyje gali ugdytis intelekto, psichosocialinę negalią ar raidos sutrikimų turintys vaikai; ar tokie vaikai šiuo metu ugdomi darželyje; koku būdu šiems vaikams sudaromos jiems tinkamos ugdymo sąlygos; ar VŠĮ „Žemės aidas“ vaikų darželyje yra nustatyta tvarka dėl pagalbos ir paslaugų ugdymo procese vaikams su negalia teikimo; kaip apie tokią tvarką informuojami vaikų tėvai; ar ši informacija buvo pateikta susipažinti Pareiškėjai; ar Pareiškėja buvo pateikusi informaciją apie dukros (*duomenys neskelbtini*) poreikius pritaikyti ugdymo sąlygas; kokia informacija buvo pateikta darželiui; kokių ugdymo sąlygų sudarymo dukrai (*duomenys neskelbtini*) prašė Pareiškėja; ar buvo imtasi veiksmų dėl tinkamų ugdymo sąlygų (*duomenys neskelbtini*) sudaryti arba pritaikyti sąlygas; jei taip – koku būdu; jei ne, dėl kokių priežasčių; ar Pareiškėjos dukra (*duomenys neskelbtini*) buvo „išmesta“ iš darželio; jei taip – dėl kokių priežasčių; ar Pareiškėjos skunde nurodyti darželio auklėtojai Pareiškėjai išsakė skunde nurodytas frazes; buvo paprašyta pagrįsti arba paneigti pokalbių su Pareiškėja turinį; buvo paprašyta pateikti skunde nurodytų Darželio darbuotojų paaiškinimus raštu dėl skunde aprašytos situacijos.

Taip pat buvo paprašyta pateikti kitą svarbią informaciją, susijusią su atliekamu tyrimu.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

2023 m. spalio 19 d. Tarnyboje buvo gautas Darželio 2023 m. spalio 18 d. raštas, kuriuo buvo pateikti atsakymai į lygių galimybių kontrolierės raštu išdėstytus klausimus.

Darželis rašte pateikė informaciją:

„1. VšĮ vaikų darželis „Žemės aidas“ (toliau tekste – Darželis) 2023 metų gegužės 7d. po pirminio susitikimo su (*duomenys neskelbtini*) šeima sudarė ikimokyklinio ugdymo sutartį. Nuo gegužės 8 dienos mergaitė pradėjo lankyti darželį.

2. Darželis yra nevalstybinis, jame ugdomi vaikai pagal VALDORFO pedagogiką ir metodus. VALDORFO pedagogika yra mūsų ugdymo pagrindas. Ji pagrįsta visuminiu žmogaus ugdymu, jos metodai yra terapiniai. Todėl stengiamės integruoti įvairių poreikių vaikus. Mūsų darželyje gali būti ugdomi vaikai su negalia, jeigu matome, kad turime atitinkamų resursų, jei galime sudaryti vaiko būklei rekomenduojamas sąlygas, ir sutampa darželio pedagogų ir tėvų požiūris į ugdymą. Šiuo metu darželyje vaikų su negalia neturime. Pernai į pirmąją klasę išleidome vaiką, turintį klausos negalią ir vidutinį autizmą. Minėtas vaikas sėkmingai integravosi grupėje ir atskleidė savo talentą dailėje. Kartu norėtume pažymėti, kad detalesniam Rašto 2 p. nurodytam klausimui atsakyti būtina patikslinti kokio pobūdžio ir kokio sunkumo sutrikimai ir negalia turima omenyje.

3. Darželis neturi formalizuotos tvarkos dėl pagalbos ir paslaugų ugdymo procese vaikams su negalia teikimo. Kiekvienu konkrečiu atveju numatomos individualios priemonės vaiko ugdymui bei jo poreikių tenkinimui, kurios suderinamos su tėvais. Jei matome, kad šeimos poreikių bei lūkesčių objektyviai negalėsime tenkinti dėl to, kad neturime reikalingų sąlygų ar žmogiškųjų išteklių, tuomet sutartis nėra sudaroma.

Pareiškėja nutylėjo apie specialius vaiko poreikius tiek pokalbio priimant vaiką į darželį metu, tiek anketoje apie vaiką, kuri pridedama prie sutarties. Todėl specialių poreikių tenkinimas nebuvo aptartas iki pat šių metų rugsėjo 21 dienos (anketa pridedama).

4. Sutartis su (*duomenys neskelbtini*) (toliau tekste – Pareiškėja) buvo sudaryta gegužės 7 dieną, o informacija apie mergaitės specialius poreikius, išvados ir rekomendacijos iš Santaros klinikų vaiko raidos centro buvo pateiktos tik rugsėjo 13 dieną. Kaip jau minėjome, pirminio pokalbio metu, anketoje ir sveikatos pažymoje buvo pažymėti tik valgymo sutrikimai.

5. Rugsėjo 21 dieną, antrojo susitikimo metu, kuris buvo numatytas aptarti Santaros klinikų vaiko raidos centro rekomendacijas, auklėtojai buvo paruošę pasiūlymus ir

bendradarbiavimo planą. Tačiau Pareiškėja su juo nesutiko ir pateikė savo prašymus, dėl kurių nuomonės išsiskyrė ir bendro sutarimo rasti nepavyko.

Pareiškėja prašė, kad:

Vaikas išgertų 1,2 l. skysčio t. y. mėgstamo gėrimo (sulčių su šiaudeliu).

Santaros klinikų vaiko raidos centro rekomendacijose pateikta, kad (*duomenys neskelbtini*) moka gerti iš atviro puodelio įvairius skysčius (ne tik sultis) ir auklėtojams neatrodė sveika gerti tokio pobūdžio gėrimą ir tokį jo kiekį.

Atskiros kambario mergaitės poilsui nuo triukšmo.

Pailsėti nuo triukšmo siūlėme (*duomenys neskelbtini*) turėti ausines. Būti su mergaite atskirame kambaryje reikalingas papildomas žmogus (auklėtojo asistentas), kurio darželis neturi.

Esant poreikiui, mergaitė būtų darželyje visą dieną.

Remiantis Santaros klinikų vaiko raidos centro išvadamis mergaitei neaiškus ir nenuoseklus dienos ritmas būtų kenksmingas.

Kieme nuolat prižiūrėti mergaitę, kad ji nevalgytų smėlio ir lapų.

Būnant mergaitei kieme, reikalingas papildomas žmogus (auklėtojo asistentas) nuolatiniam stebėjimui.

Užtikrinti, jog mergaitei nekiltų su kitais vaikais konfliktų.

Santaros klinikų vaiko raidos centro rekomendacijose (*duomenys neskelbtini*) praktikuotis socialiai lavintis rekomenduojama mažose vaikų grupėse (2–3 vaikai). Darželio grupėje būna nuo 13 iki 17 vaikų, todėl be papildomo žmogaus (auklėtojo asistento) priežiūros smulkių konfliktinių situacijų sunku išvengti.

Išskirtinės ir nuolatinės priežiūros savo dukrai.

Nuolatiniam mergaitės stebėjimui ir priežiūrai reikalingas atskiras žmogus (auklėtojo asistentas). Auklėtojo asistento negalime turėti, nes Pareiškėja nepateikė dokumentų ugdymo pagalbai gauti (jeigu pateikė, tai nesam informuoti).

Daugiau Santaros klinikų vaiko raidos centro rekomendacijų ir tai, ko darželis neturi galimybės įvykdyti išvardinti negalime, nes Pareiškėja atsiėmė minėtą dokumentą. Šiuos prašymus pokalbio metu auklėtoja buvo pasižymėjusi savo sąsiuvinyje.

6. Rugsėjo 21 dieną, aptariant Santaros klinikų vaiko raidos centro išvadas ir rekomendacijas, netikėtai Pareiškėja nurodė, kad ji ieško kito darželio (*duomenys neskelbtini*), leisdama grupės auklėtojams suprasti, kad bendradarbiauti tėvai nesutinka. Po susitikimo su auklėtojais Pareiškėja paskambino ir nurodė, jog (*duomenys neskelbtini*) mūsų darželio nebelankys ir paprašė jai į rankas atiduoti visus dukros sveikatos dokumentus. Pareiškėjos dukra nebuvo

„išmesta“ iš darželio – pati Pareiškėja žodžiu nutraukė ikimokyklinio ugdymo sutartį dar iki el. laiško gavimo. Šią aplinkybę pagrindžia tiek Auklėtojų paaiškinimai, tiek pačios Pareiškėjos skunde nurodyta aplinkybė, jog vaiko grąžinti į darželį ji nesiekia. Rašto 7 klausime nurodyti teiginiai Pareiškėjai nebuvo išsakyti, ką patvirtina pridėdami auklėtojų pasiaiškinimai.

Apibendrinant norėtume pažymėti, kad diskriminacija suprantama kaip asmens teisių varžymas atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų ar kitus požymius (*Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1995 m. sausio 24 d., 2003 m. liepos 4 d., 2003 m. lapkričio 17 d. nutarimai*). Jokios diskriminacijos dėl negalios (ar kitu pagrindu) Pareiškėjos dukters atžvilgiu nebuvo. Tėvai, gegužės mėnesį sudarę sutartį su darželiu ir nepateikę pilnos informacijos apie (*duomenys neskelbtini*) tikrąją sveikatos būklę, rizikavo jos sveikata ir gerove. Daugiametę patirtį turintys auklėtojai norėjo padėti (*duomenys neskelbtini*) integruotis į vaikų grupę ir ugdyti mergaitės savarankiškumą. Iš tikrųjų, tai mergaitės tėvai reikalavo ne lygių, o išskirtinių teisių ir dėmesio, ko Darželis objektyviai negali užtikrinti.“

Prie Darželio rašto buvo pridėti priedai: Pareiškėjos anketa; 2022 m. birželio 2 d. mokinio sveikatos pažymėjimas; auklėtojų paaiškinimai; el. laiškas Pareiškėjai.

Ikimokyklinio ugdymo pedagogė (*duomenys neskelbtini*) pasiaiškiniame rašė:

„Su (*duomenys neskelbtini*) ir jos tėveliais susipažinome 2023 m. balandžio mėn. (*duomenys neskelbtini*) d. darželio auklėtojų organizuojamame rytmetėlyje. Rytmetėlis skirtas supažindinti šeimas, kurios ieško darželio savo vaikams, su Rudolfo Štainerio pedagogikos principais; pasakojame, koku ritmu darželyje gyvename; dienos, savaitės, mėnesio, metų; pristatome, kiek ir koku grafiku dirba auklėtojai; aptariame adaptacijos laikotarpį ir su kokiais iššūkiais galime susidurti; tiek vaikai, tiek tėveliai, tiek auklėtojai; atsakome į tėvams rūpimus klausimus. Rytmetėlio metu (*duomenys neskelbtini*) mama pasakė, kad (*duomenys neskelbtini*) lanko darželį, bet nori pakeisti. Pasiteiravus, kodėl ieško kito, atsakė, kad netinka sistema ir auklėtojų darbas. Rytmetėliui pasibaigus (*duomenys neskelbtini*) mama pasakė, kad nori lankyti mūsų darželį. Informavome, kad kreiptųsi į darželio administratorę dėl dokumentų pateikimo, anketos apie vaiką užpildymą. Rytmetėlį organizavome su kolegomis: (*duomenys neskelbtini*), (*duomenys neskelbtini*).

Šių metų gegužės 4d gavome (*duomenys neskelbtini*) mamos užpildytą anketą apie vaiką. Anketoje prašome kuo išsamiau atsakyti į klausimus: ar vaikas lankęs darželį ir kaip sekėsi; ar vaikas turi spec poreikių ar raidos sutrikimų; ar šeimoje yra dvikalbystė; prašome apibūdinti vaiko socialinį elgesį, judrumą, mėgstamas veiklas ir kas vaikui nepatinka; prašome papasakoti, kaip vaikas žaidžia, kaip vaikas parodo emocijas, miego, maitinimosi, rengimosi ypatumus; prašome apibūdinti vaiko

vystymosi bei sveikatos istoriją. Prašome pasakyti tėvų lūkesčius, ko tikisi iš darželio. Tai mums leidžia labiau pažinti vaiką bei pasirengti pedagoginiams procesams.

Užpildytoje anketoje mama atsakė į visus klausimus. Anketos atsakymuose nebuvo jokios informacijos apie *(duomenys neskelbtini)* negalią.

Mama anketoje (klausime apie spec. poreikius) parašė, kad *(duomenys neskelbtini)* valgo labai mažą maisto kiekį, todėl yra tirta įvairių specialistų ir raidos centre. Taip pat akcentavo, jog apetitas prastas, užkandžiauja dažnai; mėgsta vytintą mėsą, saldžius vaisius, šokoladą.

(duomenys neskelbtini) darželį pradėjo lankyti gegužės *(duomenys neskelbtini)* d. Iki šios dienos tėveliai nepateikė jokių rekomendacijų iš raidos centro dėl *(duomenys neskelbtini)* mitybos.

(duomenys neskelbtini) darželyje likdavo geros nuotaikos, noriai bendravo su auklėtojais ir vaikais, smalsiai stebėdavo, kas vyksta grupėje. Noriai duodavo ranką draugui. Žaisdavo su gyvūnų figūrėlėmis, labiausiai patikdavo ir būdavo linksmos nuotaikos lauke: bandė lipti į kalnus, prisijungdavo, kai vaikai žaisdavo gaudynių, tačiau judesiai būdavo tarsi sukaustyti.

(duomenys neskelbtini) gan lengvai perprato grupės ritmą.

(duomenys neskelbtini) visą laiką būdavo darželyje su sauskelnėmis. Pasiūlius į tualetą neprieštaraudavo atsisėsti ant unitazo.

Mergaitė valgydavo maistą ir gerdavo vandenį / arbatą.

Kai pirmą kartą *(duomenys neskelbtini)* ruošėsi į lauką: padaviau *(duomenys neskelbtini)* jos lauko rūbus (lauko kelnės ir striukytė) ir palydėjau iki jos persirengimo vietos. Mergaitė nesuprato, ką daryti. Tada pritupiau ir pasakiau, kad kelnutes reikia apsirengti. Priėjau prie kito vaiko, o *(duomenys neskelbtini)* labai stebėjo kitus vaikus, kaip jie rengiasi ir pradėjo tiesiog sukti rankose kelnutes. Tačiau kitas dienas *(duomenys neskelbtini)* pati vis bandė ir jai pavykdavo – aišku būdavo ir išvirkščiai, ir ne ta puse užsidėdavo (tada kartodavom vėl procesą), bet ji džiaugdamasi net „LIUX“ ženklą parodydavo su rankyte. *(duomenys neskelbtini)* labai džiaugdavosi, kai pagirdavau, jog pavykdavo apsirengti ar susirasti kepurytę.

Atsiimant *(duomenys neskelbtini)* iš darželio ir pasakojant kaip jai sekėsi, mama vis pasakydavo, kad *(duomenys neskelbtini)* valgo, sėdasi ant unitazo ar pati bando apsirengti dėl to, kad bijo.

Kitas, susirūpinimą keliantis, pastebėjimas iškilo, kai vis matydavome, jog tėveliai *(duomenys neskelbtini)* vis nešioja ant rankų: laiptais neša, pasiimant ir atvedant į grupę. Mūsų matymu ji galėjo ir lipti ir nultipti laiptais. Pokalbiuose mama sakydavo, kad ji negali ir nenori.

Birželio 2 d (*duomenys neskelbtini*) mama informavo, jog mergaitė vemia ir viduriuoja, ir kad gydytojai įtaria virusinę infekciją. Vėliau mama pasakė, kad mergaitė buvo primaitinta smėliu ir lapais.

Vaikai žaidžia įvairius socialinius vaidmeninius žaidimus, kuriuose kažką kepa, verda ir t. t... duoda vieni kitiems paragauti, atneša mums pasivaišinti. Taip ir mes pasakome, kad tik įsivaizduojame, kad valgome, ir negalima dėti į burnytę nei smėlio, nei sniego, nei šakų ar lapų, ar žaislų. Bet ugdymo įstaigoje, kaip ir bet kokiame darbe, nutinka gyvenimas – vaikai pargriūna ir auklėtojos nespėja pagaut, vaikai įkanda vienas kitam ir auklėtojos nespėja sulaikyti... Tačiau atsitikus bėdai, konfliktinei situacijai mes sprendžiame situacijas, kalbame su vaikais, grupėje yra aiškos ribos ir taisyklės. Lygiai taip pat ir su tėveliais yra organizuojami individualūs pokalbiai. Juose aptariame, kaip sekasi vaikui, kas neramina, kas džiugina, ką galime padaryti (tiek tėveliai, tiek auklėtojai) kad vaikui būtų lengviau augti.

Toks gyvas pokalbis turėjo būti ir su (*duomenys neskelbtini*) tėveliais, tačiau (*duomenys neskelbtini*) darželį lankė iki birželio vidurio, nes turėjo vykti į sanatoriją. Vasaros pabaigoje pokalbis vyko telefonu su (*duomenys neskelbtini*) mama. Tame pokalbyje aš nedalyvavau, tačiau buvome su kolegomis aptarę, kas mūsų nuomone yra svarbu, jog (*duomenys neskelbtini*) jaustųsi savarankiškesnė ir tai padėtų jai daugiau pasitikėti savimi. Tai buvo sauskelnių atsisakymo klausimas.

Šių metų rugsėjo 4 d (*duomenys neskelbtini*) su mama atėjo į įleistuvių šventę ir pasakė, kad (*duomenys neskelbtini*) bus atliekama operacija ir tik po jos lankys darželį, Mano kolegai (*duomenys neskelbtini*) pasakė, kad vasaros metu (*duomenys neskelbtini*) buvo daromi tyrimai Santaros klinikose.

Rugsėjo 13 d. aš ir kolegė (*duomenys neskelbtini*) susitikome su (*duomenys neskelbtini*) mama. Ji pasakė, kad (*duomenys neskelbtini*) yra nustatytas autizmas, bei vystymosi sutrikimai. Pokalbio metu išaiškėjo, kad (*duomenys neskelbtini*) vyksta kas kažkiek laiko planiniam įsivertinimui. Pirmieji tyrimai buvo atlikti 2021 m. Mama pasakė diagnozes ir rekomendacijas.

Šio pokalbio metu išreiškiau nusivylimą, kad nuo pat bendravimo pradžios nebuvo atvirumo, kuris yra labai svarbus tėvų ir auklėtojų bendradarbiavime, o dar svarbesnis (*duomenys neskelbtini*) pilnavertiškam socialiniam gyvenimui.

Paklausėme mamos, ar pristatė visas pažymas į tarnybas, kad galėtų grupėje būti asistentas ir padėtų (*duomenys neskelbtini*). Mama atsakė, kad nepateikė.

Sutarėme, kad perskaitysime rekomendacijas ir įsivertinsime, ką galime įgyvendinti.

Rugsėjo 21 d įvyko antrasis pokalbis su *(duomenys neskelbtini)* mama, kuriame dalyvavau aš, *(duomenys neskelbtini)* ir *(duomenys neskelbtini)*.

Susitikimą planavome su intensija, kad *(duomenys neskelbtini)* lankys mūsų darželį, nors ir psichologo rekomendacija buvo *(duomenys neskelbtini)* ugdytis ir praktikuotis mažose grupėse dėl socialinių įgūdžių lavinimo. Kadangi *(duomenys neskelbtini)* yra jautri triukšmui, mama siūlė atnešti ausines – mes šio pasiūlymo neatmetėme. Taip pat patikinome mamą, kad *(duomenys neskelbtini)* bus suteikta nuosekli, aiški dienvakė. Esame pajėgūs duoti trumpus ir aiškius nurodymus; mergaitė sulauktų pagirimų už pastangas. Darželyje būtų užtikrinamas fizinis aktyvumas lauke.

Siūlėme mamai, kad *(duomenys neskelbtini)* lankytų darželį pusė dienos, kadangi tai nėra maža vaikų grupė, o *(duomenys neskelbtini)* yra jautri triukšmui, jautri socialinėms situacijoms.

Nesusikalbėjimas aštrėjo, kai kalbėjome apie *(duomenys neskelbtini)* savarankiškumo ugdymą – tiek valgymo, tiek tualetų reikalai. *(duomenys neskelbtini)* vis dar buvo su sauskelnėmis, o atsisakyti jų yra mamai per sunku, nes *(duomenys neskelbtini)* protestuoja, o protestuodama gali ir nevalgyti, ir negerti.

Mama pasakė, kad *(duomenys neskelbtini)* reikia išgerti virš litro skysčių, pasakiau, kad geriame vandenį, tada mama sakė, kad ji negeria vandens, o geria tik sultis ir tik tas, kurias mėgsta ir reiks duoti gerti per šiaudelį. Tada replikavau, jog *(duomenys neskelbtini)* gerdavo iš puodelio vandenį ir išvadose yra nurodyta, jog *(duomenys neskelbtini)* moka ir geria iš puodelio. Dar pridūriau, kad nemanau, jog yra teisinga prieš kitus vaikus, jog *(duomenys neskelbtini)* būtų atnešama sulčių, kaip tikrai žinome, jog su visais gėrė vandenį / ar arbatą. Atsisakėme tik šiaudelio ir sulčių. Vaikams yra siūloma išgerti vandens prieš pusryčius, pusryčiaujant, prieš pietus, pietaujant... ir žinoma, kada vaikai paprašo, išnešama atsigerti į lauką. Tėvai atneša gertuves su vandeniu ir palieka vaiko lentynėlėje.

Tikiu, kad per daug globėjiškas elgesys, riboja žmonių savarankiškumo lavinimą, mažina pasitikėjimo savimi jausmą. Būtent šiuo požiūriu kardinaliai išsiskyrė mūsų ir mamos nuomonės.

Pokalbio metu pasakiau, mamai, kad *(duomenys neskelbtini)*, kaip asmuo, nekelia man sunkumų, tačiau atvirai pasakiau, kad matau nepasitikėjimo klausimą, kad matome skirtingus pagalbos *(duomenys neskelbtini)* būdus net įgyvendinant rekomendacijas. Dar pasakiau, kad labai svarbu visiems grupėje jaustis emociškai saugiams; tiek *(duomenys neskelbtini)*, tiek kitiems vaikams, tiek tėvams ir auklėtojams.

„Kodėl aš vakare atėjusi namo turiu galvoti, ar *(duomenys neskelbtini)* sugirdžiau pakankamai skysčių?“ Tai sakiny, kuris tikrai nebuvo skirtas išreikšti mano abejingumą ar neatjautą. Šis sakiny buvo pasakytas, kai mama primygtinai reikalavo, kad *(duomenys neskelbtini)*

išgertų 1,2 l. skysčių. Sakiau, kad tikrai neturime galimybių visada būti tik šalia (*duomenys neskelbtini*). Tiesiog buvo apmaudu, jog mama vengia suprati situaciją, atmeta variantus, kad gali nutikti, jog (*duomenys neskelbtini*) atsisakys, nenorės gerti bet kokių skysčių. Dar tęsiau mintį, kad gali užsigauti, gali kitą užgauti ir jeigu suaugę atmes, nepriims tokių situacijų, nebus saugu emociškai nei vaikams, nei tėvams, nei auklėtojams. O jausti tik kaltinimus ir priekaištus, kad ko specialiai nepadariau, nesinori.

Pasakėme, kad iš esmės skiriasi požiūriai.

Mums visiems kalbant tarsi iš giedro dangaus mama pasakė, jog ji užrašė (*duomenys neskelbtini*) ir į kitus darželius, ir laukia jų patvirtinimo ir tada (*duomenys neskelbtini*) pereitų į kitą darželį, nes pamanė, kad po rugsėjo 13 d įvykusio pokalbio, mes atsisakysime (*duomenys neskelbtini*). Bandyti toliau bendradarbiauti kol (*duomenys neskelbtini*) gaus vietą kitame darželyje, mes nesutikome. Pokalbio pabaigoje pareiškė priekaištą, kad (*duomenys neskelbtini*) skriaudė kita mergaitė ir ji jos bijo. Taip pat pridūrė, kad prieš porą dienų susitvarkė (*duomenys neskelbtini*) neįgalumą.“

Auklėtojo (*duomenys neskelbtini*) paaiškinimuose buvo pateikta tokia informacija:

„(*duomenys neskelbtini*) darželį pradėjo lankyti šių metų gegužės pradžioje. Tai linksma, švelnaus charakterio mergaitė. Jau pirmomis dienomis pastebėjome, kad tėvai dalį žinių apie mergaitę nutylėjo. Prieš tai lankytu darželiu jie buvo nepatenkinti, o apie Valdorfo darželį girdėjo, kad jis galėtų būti labiau tinkamas (*duomenys neskelbtini*).

Labiausiai pastebimas buvo jos kiek sukaustytas judėjimas, neužtikrintas lipimas laiptais, kiek neįprastas bendravimas. Ko paklausus, šypsodavosi ir su viskuo sutikdavo, palinksėdama galva. Vis gi matėsi, kad darželio aplinka jai yra tinkama. Ji puikiai, sekdamas kitus vaikus, laikėsi grupės dienos ritmo. Valgant, nors ne daug, bet ir atsigerdavo, ir pavalgydavo. Tualetu, nors mamos buvome įspėti, kad mergaitė priešinas, nesunkiai gaudavome (*duomenys neskelbtini*) sutikimą padėti atsisėsti ant unitazo. Su pagalba pajėgi buvo pati apsirengti. Lauke linksmai lakstė ir žaidė su kitais vaikais. Nors namuose, kaip supratome iš tėvų, daugelio minėtų dalykų ji buvo „nepajėgi“ padaryti. Būdama beveik keturių metų, vis dar gyveno su sauskelnėmis, dėl sunkaus judėjimo – buvo nešiojama, atsisakydavo ką nors daryti ir protestuodama net garsiai rėkdavo (darželyje nė kart to neteko stebėti).

Darželio lankymo pradžia buvo galima tik pasidžiaugti, tačiau mama, iš dalies lyg ir būdama patenkinta, glumino savo pastabomis: atseit mergaitė darželyje geria vandenį, arba sėdasi ant unitazo iš baimės. Tai skambėjo, tarsi auklėtojai būtų grasiinę ir vertę.

„Prisivalgė smėlio daržely“ – galėjo taip atsitikti. Lauke vaikai kasdien ką nors „kepa ir verda“, ir „vaišina“ auklėtojus bei vieni kitus. Jei iš anksto būtumėme įspėti, kaip yra (*duomenys neskelbtini*), be abejo galėjome užbėgti įvykiams už akių. Smėlio valgyti – neleidžiame.

(*duomenys neskelbtini*) lankė darželį apie mėnesį iki birželio 10 d. Visuomet būdavo tik iki pietų miego (bendru auklėtojų ir tėvų sutarimu). Vėliau važiavo į sanatoriją, o dar vėliau daržely prasadėjo vasaros atostogos. Tad sugrįžti turėjo apie rugsėjo vidurį, nes rugsėjo pradžioje buvo planuojama tonzilių operacija.

Vėl susitikome per „Ileistuvių“ šventę darželyje rugsėjo 4 d. Tuomet trumpai bendravau ir mama pasakojo apie vasaros nuotykius. Kaip (*duomenys neskelbtini*), bebūnant kažkurioje iš įstaigų, nevalgė ir negėrė (manau, taip protestuodama) ir vėliau turėjo būti gelbėjama lašelinių pagalba.

Mama taip pat rūpinosi mus supažindinti su vasaros metu Santaros klinikų vaiko raidos centre atlikto tyrimo išvadomis ir rekomendacijomis. Sutarėm laiką ir susitikimas įvyko rugsėjo 13 d. Tame susitikime nedalyvavau. Įspūdžiais dalinosi kolegės, su išvadomis susipažinau skaitydamas.

Taip, jos buvo netikėtos. Nors mama aiškino, kad jos atsirado tik po vasaros, supratome, kad panašūs tyrimai buvo atliekami jau ne pirmą kartą. Žiūrint į rekomendacijas papunkčiui, buvo akivaizdu, kad visko išpildyti mes nebūsim pajėgūs. Tam reiktų atskiro žmogaus, daugiau patalpų. Vis gi tarpusavy sutarėm iškart nesakyti „ne“, o pasiūlyti mamai variantą pagal mūsų galimybes. Pavasarį matėme, kad darželio gyvenimo ritmas, buvimas su vaikais gali padėti mergaitei tapti savarankiškai, išmokti naudotis tualetu, pakankamai atsigerti ir valgyti, lavinti stambiają motoriką, bendrauti, džiaugtis. Be abejo, tėvai turėtų sutikti, būti pozityviai nusiteikę ir linkę bendradarbiauti (Bendradarbiavimą mes suprantame kaip abiejų pusių sutarimą siekiant užsibrėžtų tikslų).

Tad paskutiniojo susitikimo metu, rugsėjo 21 dieną, tokį mūsų pasiūlymą ir pristatėme (*duomenys neskelbtini*). Besiaiškinant dėl vieno ar kito punkto, tapo akivaizdu, kad mama nelinkusi tartis ir primeta savo reikalavimus. O viskas išsisprendė, kai paaiškėjo, kad (*duomenys neskelbtini*) jau po praėjusio susitikimo, pamaniusi, kad mes nesutiksim, kreipėsi dėl priėmimo į kitus darželius. Tad niekas jų „neišmetė“ (tokių žodžių iš vis nebuvo), o ji pati pasirinko toliau ieškoti kito gero darželio. Bandyti, kas gausis, kol atsiras vieta kitame daržely, mes nesutikome. Tad (*duomenys neskelbtini*) po vasaros taip ir nesugrįžo į mūsų darželį.

(*duomenys neskelbtini*) nebuvo mums našta. Buvo įdomu su ja būti, ir smalsu, kaip būtų pavykę jai keistis toliau. Sudėtinga buvo su tėvais (daugiausia bendravome su mama (*duomenys neskelbtini*), tėtį matėme tik pačioje darželio lankymo pradžioje). Panašu, kad nuo mažumės

(*duomenys neskelbtini*) buvo labai saugoma ir stropiai prižiūrima, už ją daug kas padaroma. Ir dabar namų aplinkoje ji iš tikrųjų yra „išgalinta“ (beje, jau turi to įteisinimą – rugsėjo 20d. išduotą neįgaliojo pažymėjimą). Tėvai, bandydami kažką keisti, susiduria su stipriu (*duomenys neskelbtini*) pasipriešinimu (pavyzdžiui, kai bando ją laikyti be sauskelių, (*duomenys neskelbtini*) visą dieną nesišlapina). Gali atsisakyti valgyti, gerti, rėkia. Suprantama, tėvai kreipiasi pagalbos į gydymo įstaigas, aukles, darželius. Vis gi, kai iš tavęs ima reikalauti, nepasitiki, nuslepia, kas svarbu, galbūt net meluoja, tai padėti nebegali.

Nusiskundimo rašte cituoti auklėtojų pasakymai yra arba ištraukti iš konteksto, arba netikslūs, arba išvis jų nebuvo.“

Auklėtojos (*duomenys neskelbtini*) paaiškinimuose buvo pateikta tokia informacija:

„Su (*duomenys neskelbtini*) šeima susipažinom, kai pernai 2023 m., balandžio mėn. atvyko į mūsų darželyje organizuojamą šeštadienio rytmetėlį. Mama domėjosi Valdorfo pedagogikos principais pagrįstu ugdymu. Tuo metu (*duomenys neskelbtini*) lankė kitą darželį, kuriuo tėvai nebuvo patenkinti, tad mama pasiprašė priimti (*duomenys neskelbtini*) į mūsų grupę. Prieš priimant į darželį visada įvyksta pokalbis su tėvais, užpildoma anketa apie vaiko raidą ir poreikius. Iš anketos ir pokalbio su (*duomenys neskelbtini*) nesužinojome apie mergaitę vystymosi sunkumus. Ir tokios problemos, kad (*duomenys neskelbtini*) mažai valgo ir geria, šlapinasi į sauskelnes (tai buvo paminėta anketoje), mums, auklėtojams, atrodė išsprendžiama lavinant jos įgūdžius ir bendradarbiaujant su tėvais.

Nuo 2023 m. gegužės pradžios (*duomenys neskelbtini*) pradėjo lankyti mūsų grupę. Mergaitė buvo švelni, nuolat šypsojosi, žaidė su kitais vaikais, į darželį norėjo eiti. Valgė ir gėrė nedaug, bet tai darė kartu su kitais grupės vaikais. Taip pat pradėjo sėsti ant unitazo. Vis daugiau judėjo, bėgiojo. Pastebėję, kad tėveliai dažnai ją atneša ir išneša iš darželio ant rankų, tėvų paprašėme to nedaryti, kad vystytųsi (*duomenys neskelbtini*) raumenynas. Birželio mėn. (*duomenys neskelbtini*) išvyko į sanatoriją Palangoje ir negrįžo iki rudens. Susitikome Rugsėjo šventėje, kur mama informavo, kad (*duomenys neskelbtini*) buvo atlikti raidos tyrimai, kuriuos norėtų su mumis aptarti. (*duomenys neskelbtini*) darželio rugsėjo mėn. nelankė dėl planuojamos tonzilių operacijos ir dėl kitų tyrimų. Rugsėjo mėn. įvyko du pokalbiai su mama. Pirmajame pokalbyje rugsėjo 13 d. (*duomenys neskelbtini*) papasakojo apie (*duomenys neskelbtini*) atliktus tyrimus Santaros raidos centre, taip pat papasakojo apie mergaitės vasaros metu patirtą dehidrataciją ir skysčių atstatymą su lašeline. Sužinojome, kad raidos tyrimai (*duomenys neskelbtini*) buvo atliekami ir anksčiau. Mama paliko mums išrašą (*duomenys neskelbtini*) raidos įvertinimo ir rekomendacijų iš Santaros

raidos centro. Pokalbio metu dalyvavome trise – (*duomenys neskelbtini*) ir auklėtojos – (*duomenys neskelbtini*) ir aš. Susitarėme perskaityti išvadas ir susitikus jas aptarti.

Antras pokalbis įvyko rugsėjo 21 d. Dalyvavome – (*duomenys neskelbtini*) ir kolegos – (*duomenys neskelbtini*), (*duomenys neskelbtini*) ir aš. Mes visi susipažinome su atliktais tyrimais ir pristatėme mamai bendradarbiavimo planą – ką darželyje mes galėtume įgyvendinti ir ko ne. Mums bekalbant, išaiškėjo, kad (*duomenys neskelbtini*) jau užregistravo (*duomenys neskelbtini*) į keletą darželių ir laukia iš jų patvirtinimo. Paprašė, kad (*duomenys neskelbtini*) galėtų lankyti šį darželį iki kol ją priims kiti. Mes negalėjo užtikrinti reikalavimų, kuriuos kėlė mama – kad būtinai būtų išgertas tam tikras kiekis sulčių, kad mergaitė galėtų pasilikti pietų miego, kai mama negalės jos paimiti, kad būtų suteiktas atskiros patalpos (*duomenys neskelbtini*) pavargus. (*duomenys neskelbtini*) buvo nustatytas padidėjęs jautrumas triukšmui, lengvas ar vidutinis autizmas, tad užtikrinti individualų dėmesį jai mes taip pat negalėjome, nes mūsų grupėje susirenka 13–16 vaikų, dalis jų – trimečiai naujokai, kuriems reikalingas adaptacinis periodas o (*duomenys neskelbtini*), pagal rekomendacijas reikėjo socialinių kompetencijų ugdymo mažoje grupėje. Taip pat mūsų darželis neturi logopedo, spec. pedagogo, psichologo, kurie buvo reikalingi mergaitei. Apie tai kalbėjome su mama, buvo siūlomas pusės dienos laikas. Taip pat kabėjome, kad (*duomenys neskelbtini*) labiau tiktų darželis pritaikytas vaikams turintiems specialiuosius poreikius arba papildomas žmogus.

(*duomenys neskelbtini*) atvesdama dukrą į darželį mūsų neinformavo apie (*duomenys neskelbtini*) raidos sutrikimus dėl to, galimai, (*duomenys neskelbtini*) pavasarį paragavo smėlio ir lapų, nes autizmo (apie tai sužinojome vėliau) sutrikimus turintys vaikai nesupranta perkeltinių prasmių ir tai, kas kitiems vaikam yra žaidimas, jiems tampa realybe. Apgailestaujame, kad taip atsitiko.

(Vaikai žaisdami „valgo, verda, geria kokteilius košes iš smėlio“. Tai daro ne iš tikrųjų, o vaidindami.)

(*duomenys neskelbtini*) skunde minimos frazės yra iškreiptos, ištrauktos iš konteksto ir neatitinka tiesos. Pagrindinis pokalbio tikslas buvo rūpestis vaiku, bendro požiūrio ieškojimas, mamos padrąšinimas auginant (*duomenys neskelbtini*), nes pastebėjome, kad mergaitė yra pajėgi daugiau atlikti, nei tėvai teigia – pati apsirengti, valgyti ir gerti iš puodelio, sėsti ant unitazo, vaikščioti ir bėgioti visą laiką, kol su vaikais yra lauke (1,5–2 val.). Aš nenoriu sutikti su tuo, kad mes, auklėtojai, pažeidėme lygių galimybių principą. Mes stengėmės atliepti kuo daugiau (*duomenys neskelbtini*) poreikių – siūlėme ausines dėl triukšmo, pažadėjome labiau ir aiškiau akcentuoti vaikams ir (*duomenys neskelbtini*) dienotvarkę, spręsti ir aiškinti apie jausmus. Nesusikalbėjimas su

mama kilo dėl mūsų skirtingo požiūrio į *(duomenys neskelbtini)* savarankiškumo ugdymą. Paskutinis mūsų pokalbis pasibaigė priimtu sprendimu – jiems ieškoti kito darželio, nes supratome, kad bendradarbiauti nepavyks.“

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Tyrimo metu buvo vertinama, ar Darželis, teikdamas švietimo paslaugas Pareiškėjos dukrai, nepažeidė Lygių galimybių įstatymo 6 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatų, pagal kurias švietimo įstaigos, kiti švietimo teikėjai bei mokslo ir studijų institucijos privalo užtikrinti vienodas sąlygas asmenims nepaisant lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, kai priimama į švietimo įstaigas, kitus švietimo teikėjus bei mokslo ir studijų institucijas, mokoma ir ugdoma pagal formaliojo ir neformaliojo švietimo programas, kurias jie vykdo.

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos, kurios tikslas – saugoti pagrindines žmogaus teises, atitinkančias Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos garantuojamas teises, III antraštinėje dalyje, skirtoje lygybei, įtvirtintas lygybės prieš įstatymą principas (20 straipsnis), taip pat įtvirtintas bet kokios diskriminacijos draudimas, ypač dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, gimimo, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos (21 straipsnio 1 d.)

Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos, kurios dalyvė yra Lietuva, 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog valstybės, šios Konvencijos šalys, užtikrina, kad prieš įstatymą visi asmenys lygūs ir lygūs pagal įstatymą, taip pat turi teisę į lygiavertę įstatymo apsaugą ir teisę vienodai naudotis įstatymo teikiamomis galimybėmis be jokio diskriminavimo. Valstybės, šios Konvencijos šalys, draudžia bet kokią diskriminavimą dėl neįgalumo ir garantuoja neįgaliesiems vienodą ir veiksmingą teisinę apsaugą nuo diskriminavimo dėl bet kokios priežasties (Konvencijos 5 straipsnio 2 dalis). Konvencijos 24 straipsnyje „Švietimas“ pabrėžiama, kad valstybės, šios Konvencijos šalys, pripažįsta neįgaliųjų teisę į mokslą. Siekdamos įgyvendinti šią teisę nediskriminuojant ir lygiomis galimybėmis, valstybės, šios Konvencijos šalys, užtikrina visiems tinkamą visų lygių švietimą ir mokymąsi visą gyvenimą, kuriais būtų siekiama: a) visapusiškai ugdyti žmogiškąjį potencialą ir orumą bei savigarbą, taip pat didinti pagarbą žmogaus teisėms, pagrindinėms laisvėms ir žmonių

įvairovei; b) suteikti neįgaliesiems galimybę ugdyti savo asmenybę, talentus ir kūrybiškumą, taip pat savo protinius ir fizinius gebėjimus didžiausiu įmanomu mastu; c) suteikti neįgaliesiems galimybę veiksmingai dalyvauti laisvos visuomenės gyvenime. Įgyvendindamos šią teisę, valstybės, šios Konvencijos Šalys, užtikrina, kad: a) neįgalieji dėl savo neįgalumo nebūtų šalinami iš bendros švietimo sistemos ir neįgaliems vaikams nebūtų atimta galimybė įgyti nemokamą ir privalomą pradinį arba vidurinį išsilavinimą; b) neįgalieji turėtų galimybę įgyti visiems tinkamą, kokybišką ir nemokamą pradinį išsilavinimą ir vidurinį išsilavinimą lygiai su kitais asmenimis tose bendruomenėse, kur jie gyvena; c) būtų tinkamai pritaikytos sąlygos pagal asmens poreikius; d) neįgalieji gautų būtiną paramą bendroje švietimo sistemoje, siekiant sudaryti sąlygas jų veiksmingam švietimui; e) aplinkoje, kuri geriausiai skatina akademinį ir socialinį vystymąsi, būtų teikiamos veiksmingos individualizuotos paramos priemonės, suderinamos su visiškos įtraukties tikslu. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, užtikrina, kad neįgalieji turėtų galimybę gauti bendrąjį aukštąjį išsilavinimą, profesinį mokymą, suaugusiųjų mokymą ir galimybę mokytis visą gyvenimą jų nediskriminuojant ir lygiai su kitais asmenimis. Šiuo tikslu valstybės, šios Konvencijos Šalys, užtikrina, kad neįgaliesiems būtų tinkamai pritaikytos sąlygos (24 straipsnio 5 dalis).

2016 m. lapkričio 25 d. priimta Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių komiteto Bendroji pastaba Nr. 4 dėl teisės į įtrauką švietimą (toliau vadinama ir Pastaba).

Pagal Pastabos 11 punktą: „Komitetas pabrėžia, kad svarbu pripažinti skirtumus tarp atskirties, segregacijos, integracijos ir įtraukties. Atskirtis vyksta tada, kai besimokantieji tiesiogiai ar netiesiogiai sudaromos kliūtys į mokslą arba neleidžiama gauti išsilavinimą jokia forma. Segregacija vysta tada, kai neįgalūs vaikai ugdomi atskirai nuo negalios neturinčių besimokančiųjų aplinkoje, kuri yra sukurta arba naudojama atsižvelgiant į konkrečius sutrikimus ar įvairias negalias. Integracija yra neįgaliųjų įjungimo į dabartinės bendrojo lavinimo įstaigas procesas, suprantant, kad jie gali prisitaikyti prie tokių institucijų standartinių reikalavimų. Įtrauktis reiškia sistemingą reformą, apimančią turinio, mokymo metodų, būdų, struktūrų ir strategijų švietimo srityje pokyčius, kad būtų įveiktos kliūtys, siekiant suteikti visiems atitinkamo amžiaus besimokantiejiems lygias galimybes įgyti išsilavinimą aktyviai dalyvaujant mokymo procese ir sukurti sąlygas, kurios geriausiai atitiktų jų reikalavimus ir pageidavimus. Neįgaliųjų besimokančiųjų įjungimas į bendrojo lavinimo klases neįgyvendinus atitinkamų struktūrinių pokyčių, pavyzdžiui, nepakeitus organizacijos, mokymo programų ir mokymo bei mokymosi strategijų, nėra įtrauktis. Be to, integracija automatiškai neužtikrina perėjimo nuo segregacijos prie įtraukties.“

Pastabos 12 punkto b papunktyje pabrėžiama, kad pripažįstamas kiekvieno asmens gebėjimas mokytis ir keliama aukšti lūkesčiai visiems besimokantiejiems, įskaitant neįgalius

mokinius. Įtraukus švietimas numato lanksčias mokymo programas ir mokymo bei mokymosi metodus, pritaikytus atsižvelgiant į skirtingas stipriąsias puses, reikalavimus ir mokymosi stilius. Šis požiūris reiškia, jog turi būti teikiama pagalba, sudaromos tinkamos sąlygos ir užtikrinamas ankstyvas įsikišimas, kad visi besimokantieji galėtų išnaudoti savo potencialą. Sudarant mokymo priemonių planus daugiausia dėmesio skiriama besimokančiųjų gebėjimams ir siekiams, o ne šių priemonių turiniui. Visųbūtinio požiūrio į žmogų tikslas yra išnaikinti segregaciją švietimo įstaigose, užtikrinant įtraukų mokymą klasėje prieinamoje ugdymo aplinkoje, kurioje teikiama atitinkama pagalba. Švietimo sistema turi užtikrinti individualizuotą požiūrį į ugdymo poreikius, o ne tikėtis, kad besimokantieji prisiderins prie esamos sistemos.

Pagal Pastabos 40 punkto nuostatas, Konvencijos 4 straipsnio 2 dalyje reikalaujama, kad Konvencijos šalys skirtų maksimalius turimus išteklius priemonėms, skirtoms palaipsniui visiškai įgyvendinti ekonomines, socialines ir kultūrines teises, o prireikus tam pasitelktų ir tarptautinį bendradarbiavimą. Laipsniškas įgyvendinimas reiškia, kad Konvencijos šalys prisiėmė konkretų ir nuolatinį įsipareigojimą kuo greičiau ir veiksmingiau siekti visiškai įgyvendinti 24 straipsnio nuostatas. Tai niekaip nesuderinama su dviejų švietimo sistemų – bendrojo lavinimo sistemos ir specialaus / segreguoto ugdymo sistemos – išlaikymu.

Pagal Pastabos 41 punkto c papunkčio nuostatas, Konvencijos šalys turi užtikrinti negalią turinčių asmenų teisę į privalomą, nemokamą pradinį išsilavinimą visiems. Konvencijos šalys turi imtis visų tinkamų priemonių, kad, taikant įtraukties principą, ši teisė būtų garantuota visiems neįgaliesiems vaikams ir jaunimui. Komitetas ragina Konvencijos šalis užtikrinti, kad visiems vaikams ir jaunimui būtų prieinamas kokybiškas išsilavinimas ir sudaryta galimybė jį įgyti, tai reiškia – ne trumpesnis nei 12 metų nemokamas, valstybės finansuojamas įtraukus ir lygiateisis kokybiškas pradinis ir vidurinis išsilavinimas, iš kurio bent devyneri metai turi būti privalomas ugdymas, taip pat kokybiškas išsilavinimas mokyklos nelankantiems vaikams ir jaunimui taikant įvairias priemones, numatytas dokumente „Veiksmų švietimo srityje programa iki 2030 m.“ Pastabos 41 punkto b papunktyje rašoma, jog valstybės turi užtikrinti teisę į tinkamų sąlygų sudarymą, kad neįgalieji nebūtų atskirti nuo švietimo sistemos. Atvejais, kai nesudaromos tinkamos sąlygos, laikomi diskriminacija dėl negalios.

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje skelbiama, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys yra lygūs, žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą yra

konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtinę teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas). Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas, atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius (Konstitucinio Teismo 1998 m. lapkričio 11 d. nutarimas). Konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas būtų pažeistas, jeigu tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, būtų kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimtys skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas (Konstitucinio Teismo 1996 m. lapkričio 20 d. ir 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimai).

Lygių galimybių įstatymo 1 straipsnyje nustatyta, jog šio įstatymo paskirtis – užtikrinti, kad būtų įgyvendintos Konstitucijos 29 straipsnio nuostatos, įtvirtinančios asmenų lygybę ir draudimą varžyti žmogaus teises ir teikti jam privilegijas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Taip pat šiuo įstatymu siekiama, kad būtų įgyvendintos ir Europos Sąjungos teisės aktų, nurodytų šio įstatymo priede, kitų tarptautinių sutarčių nuostatos. Taigi, Konstitucijoje įtvirtintos asmenų lygybę reglamentuojančios pagrindinės nuostatos yra perkeltos į Lygių galimybių įstatymą, kuris draudžia diskriminaciją šio įstatymo taikymo srityje ne tik dėl konstitucinių nediskriminavimo pagrindų, bet ir dėl kitų žmogaus tapatybės požymių ar priskiriamų savybių, kurios yra įtvirtintos Lygių galimybių įstatyme.

Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje diskriminacija apibrėžiama kaip tiesioginė ar netiesioginė diskriminacija, priekabiavimas, nurodymas diskriminuoti dėl lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos. Tiesioginė diskriminacija pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalį laikomas elgesys su asmeniu, kai dėl pirmiau išvardintų pagrindų asmeniui taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui. Analogiškos nuostatos numatytos atitinkamose Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 ir 9 dalyse.

Nagrinėjamu atveju Pareiškėja siekė savo dukrai sąlygų ugdytis Darželyje sudarymo. Po 2023 m. liepos (*duomenys neskelbtini*) d. prasidėjusios ir dvi savaitės trukusios hospitalizacijos, kurios metu buvo pakartotinai tiriama vaiko raida, buvo nustatytos diagnozės: F82 specifinis judesių raidos sutrikimas, F98.2 mitybos sutrikimai kūdikystėje ir vaikystėje, F80.1 kalbos išraiškos sutrikimas. Išvadose taip pat buvo pažymėta, kad stebimi autizmo bruožai. Pagal skundo aplinkybes galima suprasti, kad pirmieji tyrimai buvo atlikti 2021 metais.

Kaip nurodė Pareiškėja ir patvirtino Darželis, Pareiškėjos dukra nuo 2023 m. gegužės mėnesio lankė Darželį. Iš pradžių apie dukros negalią ir poreikius Pareiškėja Darželiui nepranešė (anketoje prieš priėmimą į Darželį Pareiškėja ties klausimu apie specialiuosius poreikius rašė: „Valgo labai mažą maisto kiekį. Dėl šios priežasties yra tirta įvairių specialistų ir raidos centre“).

2023 m. rugsėjo mėnesį, po vasaros atostogų, Pareiškėja 2023 m. rugsėjo 13 d. informavo Darželį apie dukros specialiuosius poreikius, pateikė Santaros klinikų Vaiko raidos centro išvadas bei rekomendacijas. Pedagoginės psichologinės tarnybos dokumentai nebuvo pateikti. Pirmame susitikime (2023 m. rugsėjo 13 d.) dalyvavo Pareiškėja, auklėtojos (*duomenys neskelbtini*) ir (*duomenys neskelbtini*). Buvo sutarta, kad Darželis perskaitys rekomendacijas ir įvertins, ką galima įgyvendinti. (*duomenys neskelbtini*) savo paaiškinimuose pateikė informaciją, kad teiravosi Pareiškėjos, „ar pristatė visas pažymas į tarnybas, kad galėtų grupėje būti asistentas ir padėtų (*duomenys neskelbtini*)“. Pasak (*duomenys neskelbtini*), Pareiškėja teigė, kad nebuvo pateikusi.

2023 m. rugsėjo 21 d. įvyko antrasis pokalbis, kuriame buvo aptariami Darželio auklėtojų paruošti pasiūlymai ir bendradarbiavimo planas. Šiame susitikime dalyvavo Pareiškėja, (*duomenys neskelbtini*), (*duomenys neskelbtini*), (*duomenys neskelbtini*). Kaip informavo auklėtojai, Darželis siekė, kad Pareiškėjos dukra toliau lankytų jį Darželį. Kaip nurodė (*duomenys neskelbtini*): „<...> tarpusavy sutarėm iškart nesakyti „ne“, o pasiūlyti mamai variantą pagal mūsų galimybes“. Darželio darbuotojai pristatė, ką Darželyje galėtų įgyvendinti, o ko ne.

Pagal skundą, Pareiškėja išskyrė tris pagrindinius prašymus dėl sąlygų sudarymo.

Visų pirma – dėl skysčių gėrimo. Pareiškėja prašė, kad jos dukrai kelis kartus per dieną būtų pasiūlyta gerti skysčių. Pareiškėja papildomai paaiškino, kad dukra geria tik vienos rūšies gėrimą ir tai būtina turi būti mažas pakelis su šiaudeliu (tai būdinga asmenims su autizmo spektru). Pareiškėja teigė, kad dėl sutrikusios sensorikos jos dukra prastai jaučia troškulį ir alkį, todėl suaugęs turi siūlyti atsigerti. Pagal skunde pateiktas aplinkybes, auklėtojai atsisakė tai daryti argumentuodami, jog pagal jų tvarką vaikai gauna skysčių per pusryčius, pietus, pavakarius arba atskiru prašymu. Pareiškėja rašė, kad dukra geria ir vandenį, bet labai nenoriai ir mažą kiekį, todėl tokiu būdu nepasiekiamas minimalus skysčių kiekis per parą.

Darželio atstovai teigė, kad, pagal Santaros klinikų Vaiko raidos centro rekomendacijas, Pareiškėjos dukra moka gerti iš puodelio įvairius skysčius (ne tik sultis), ir auklėtojams neatrodė sveika gerti tokio pobūdžio gėrimą ir tokį didelį jo kiekį. Auklėtoja (*duomenys neskelbtini*) teigė, kad Pareiškėjo dukra gėrė vandenį iš puodelio, taip pat nemanė, kad tai būtų teisinga prieš kitus vaikus, kad Pareiškėjos dukrai būtų atnešama sulčių, kai tikrai žinoma, jog su visais ji gėrė vandenį ir arbatą. Kaip teigė (*duomenys neskelbtini*): „Atsisakėme tik šiaudelio ir sulčių.“

Antras Pareiškėjos prašymas buvo susijęs su dukros didesniu jautrumu garsui ir šviesai. Kaip nurodė Pareiškėja skunde – Santaros klinikų Vaiko raidos centro rekomendacijose įrašyta, kad vaikui reikėtų sudaryti sąlygas pailsėti nuo sensorinių dirgiklių. Pareiškėja rašė, kad auklėtojai atsisakė sudaryti vaikui galimybę pailsėti atskiroje patalpoje. Pareiškėja informavo, jog grupė, kurioje buvo jos dukra, turi kelias patalpas, viena iš jų skirta miegoti.

Darželio atsakyme buvo rašoma, kad Pareiškėjos dukrai pailsėti nuo triukšmo siūlė turėti ausines, bet būti su mergaite atskirame kambaryje reikalingas papildomas žmogus (auklėtojo asistentas), kurio Darželis neturi. (*duomenys neskelbtini*) savo paaiškinimuose rašė, kad Pareiškėja siūlė atnešti ausines ir auklėtojai šio pasiūlymo neatmetė. (*duomenys neskelbtini*) Taip pat informavo, jog Pareiškėjos dukra Darželį lankytų pusę dienos, kadangi grupė, kurioje buvo Pareiškėjos dukra, nėra maža vaikų grupė. (*duomenys neskelbtini*) paaiškinimuose buvo pažymėta, kad užtikrinti individualų dėmesį, kurio reikėjo Pareiškėjos dukrai, Darželis negalėjo, nes grupėje susirenka 13–16 vaikų, dalis jų yra trimečiai naujokai, kuriems reikalingas adaptacinis periodas, o Pareiškėjos dukrai pagal rekomendacijas reikalingas socialinių kompetencijų ugdymas mažoje grupėje. Taip pat buvo pažymėta, kad Darželis neturi logopedo, spec. pedagogo, psichologo, kurie reikalingi Pareiškėjos dukrai.

Trečia, Pareiškėja prašė, kad jos dukra būtų intensyviau stebima žaidžiant lauke, nes mergaitė jaučia *socialinį nerimą, nemoka brėžti ribų ir turi nedidelių komunikavimo sunkumų*. Pareiškėja pateikė informaciją apie vieną atvejį, kai 2023 m. birželio 1 d. Pareiškėjos dukra pradėjo vemti ir viduriuoti, buvo kreiptasi į gydytoją. Gydytojai diagnozavo virusinę infekciją, dukros išmatose buvo rasta daug smėlio ir didelių medžio lapų gabalų. Dukra, paklausta, kas įvyko, pasakojo, kad vaikai primaitino lapais ir smėliu. Rugsėjo mėnesio susitikimo metu Pareiškėja teigė, kad auklėtojai atsisakė atidžiau stebėti mergaitę.

Darželis rašte teigė, kad išskirtinei priežiūrai lauke teikti (nuolatiniam stebėjimui) būtų reikalingas papildomas žmogus (auklėtojo asistentas). Taip pat Darželis pažymėjo, jog, pagal Santaros klinikų Vaiko raidos centro rekomendacijas, Pareiškėjos dukrai praktikuotis socialiai lavintis rekomenduojama mažose vaikų grupėse (2-3 vaikai). Darželio grupėje būna 13–17 vaikų,

todėl be papildomo žmogaus (auklėtojo asistento) priežiūros smulkių konfliktinių situacijų tarp vaikų sunku išvengti. Auklėtoja (*duomenys neskelbtini*) paaiškinimuose teigia, kad buvo stengiamasi atliepti kuo daugiau Pareiškėjos dukros poreikių – siūlė ausines dėl triukšmo, pažadėjo labiau ir aiškiau akcentuoti vaikams ir Pareiškėjos dukrai darbotvarkę, spręsti problemas ir aiškinti apie jausmus.

Nepavykus susitarti dėl sąlygų Pareiškėjo dukrai sudarymo, Pareiškėjos dukra Darželyje nebesiugdė. Pareiškėja teigė, jog vaikas buvo „išmestas“ iš Darželio, bet Darželis pateikė priešingą įvykių versiją, t. y., Pareiškėja, po pirmo susitikimo 2023 m. rugsėjo 13 d. pamaniusi, kad Darželis nesutiks su prašymais, kreipėsi į kitus darželius dėl priėmimo. (*duomenys neskelbtini*) apibūdino tai šiais žodžiais: „Mums visiems kalbant tarsi iš giedro dangaus mama pasakė, jog ji užrašė (*duomenys neskelbtini*) ir į kitus darželius, ir laukia jų patvirtinimo ir tada (*duomenys neskelbtini*) pereitų į kitą darželį, nes pamanė, kad po rugsėjo 13 d. įvykusio pokalbio, mes atsisakysime (*duomenys neskelbtini*).“ (*duomenys neskelbtini*) rašė: „O viskas išsisprendė, kai paaiškėjo, kad (*duomenys neskelbtini*) jau po praėjusio susitikimo, pamaniusi, kad mes nesutiksim, kreipėsi dėl priėmimo į kitus darželius. Tad niekas jų „neišmetė“ (tokių žodžių išvis nebuvo), o ji pati pasirinko toliau ieškoti kito gero darželio.“ Pareiškėja norėjo, kad jos dukra lankytų Darželį, kol bus priimta į kitą darželį, bet Darželis su tuo nesutiko.

Konstatuotina, kad, nesutampant abiejų šalių pateiktai informacijai, trūksta objektyvių duomenų dėl fakto, ar Pareiškėjos dukra buvo pašalinta iš Darželio ar ne. Galima tik faktiškai užfiksuoti, kad po antrojo susitikimo, 2023 m. rugsėjo 21 d., Darželis nesutiko leisti Pareiškėjos dukrai ugdytis Darželyje tol, kol mergaitei bus surastas kitas darželis.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 6 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatas: „Švietimo įstaigos, kiti švietimo teikėjai bei mokslo ir studijų institucijos privalo užtikrinti vienodas sąlygas asmenims nepaisant lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, kai priimama į švietimo įstaigas, kitus švietimo teikėjus bei mokslo ir studijų institucijas, mokoma ir ugdoma pagal formaliojo ir neformaliojo švietimo programas, kurias jie vykdo.“

Atliekant tyrimus dėl galimos diskriminacijos negalios pagrindu yra aktualus netiesioginės diskriminacijos apibrėžimas. Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 5 dalies nuostatas: „Netiesioginė diskriminacija – veikimas ar neveikimas, teisės norma ar vertinimo kriterijus, akivaizdžiai neutrali sąlyga ar praktika, kurie formaliai yra vienodi, bet juos įgyvendinant ar pritaikant atsiranda ar gali atsirasti faktinis naudojimosi teisėmis apribojimas arba privilegijų, pirmenybės ar pranašumo teikimas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės

padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, nebent šį veikimą ar neveikimą, teisės normą ar vertinimo kriterijų, sąlygą ar praktiką pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis.“

Atsižvelgiant į asmenų negalią, ši asmenų grupė tose pačiose aplinkybėse kaip negalios neturintys asmenys gali patekti į mažiau palankią padėtį, nes taikant neutralias praktikas asmenims su negalia būtent dėl negalios kyla papildomų kliūčių dalyvauti visuomenės gyvenime. Dėl šios priežasties asmenims su negalia yra reikalingas paslaugų ar švietimo prieinamumo užtikrinimas arba tam tikrais atvejais – individualių sąlygų sudarymas, o prieinamumo neužtikrinimas ar sąlygų nesudarymas gali būti laikomas netiesiogine diskriminacija negalios pagrindu.

Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos 2 straipsnyje yra pateiktas tinkamo sąlygų pritaikymo apibrėžimas – „būtinai ir tinkami pakeitimai ir pritaikymas, dėl kurių nepatiriama neproporcinga ar nepagrįsta našta ir kurių reikia konkrečiu atveju siekiant užtikrinti neįgaliesiems galimybę naudotis visomis žmogaus teisėmis ir pagrindinėmis laisvėmis lygiai su kitais asmenimis ar galimybę įgyvendinti šias teises ir laisves“.

Primintina, kad 2016 m. lapkričio 25 d. priimtoje Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių komiteto Bendrojoje pastaboje Nr. 4 dėl teisės į įtraukų švietimą, 41 punkto *b* papunktyje rašoma, jog valstybės turi užtikrinti teisę į tinkamų sąlygų sudarymą, kad neįgalieji nebūtų atskirti nuo švietimo sistemos. Atvejai, kai nesudaromos tinkamos sąlygos, laikomi diskriminacija dėl negalios.

Primintina, kad Lygių galimybių įstatyme numatyti reikalavimai dėl švietimo teikėjų pareigų yra taikomi tiek viešiesiems, tiek privatiems subjektams.

Dėl šios priežasties, nagrinėjant atvejus dėl asmenų su negalia švietimo, būtina įvertinti, ar švietimo teikėjas ėmėsi visų pagrįstų priemonių, kad sudarytų tinkamas sąlygas ugdymui.

Pabrėžtina, kad, pagal Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvenciją, visais atvejais turėtų būti taikomas įtraukusis ugdymas, t. y., asmenų su negalia įtraukimas į bendrąjį ugdymo procesą kartu su visais kitais asmenimis, užtikrinant prieinamumą ir sudarant tinkamas sąlygas asmenims su negalia.

Darželis savo paaiškinimuose teigė, kad nuolatiniam Pareiškėjos dukros stebėjimui ir priežiūrai reikalingas atskiras žmogus (auklėtojo asistentas), kurio Darželis negali turėti, nes Pareiškėja nepateikė dokumentų ugdymo pagalbai gauti (bent jau Darželis apie tai neturi informacijos).

Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2011 m. liepos 8 d. įsakymu Nr. V-1229 patvirtinto Specialiosios pagalbos teikimo mokyklose (išskyrus aukštąsias mokyklas) tvarkos

aprašo (toliau – Tvarkos aprašas) 7 punkte nurodyta: „Mokytojo padėjėjo paslaugos teikiamos mokiniui ar (ir) mokinių grupei, turinčiai vidutinių, didelių ar labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių ir dėl įgytų ir įgimtų sutrikimų negalinčiai savarankiškai dalyvauti ugdymo procese.“

Tvarkos aprašo 9 punkte nurodyta: „Mokytojo padėjėjas padeda mokiniui ar (ir) mokinių grupei atlikti su ugdymusi, savitarna, savitvarka ir maitinimusi susijusias veiklas, padeda orientuotis aplinkoje, judėti, tinkamai naudotis ugdymui skirtomis techninės pagalbos priemonėmis, teikia teksto skaitymo ir konspektavimo bei kitas paslaugas.“ Tvarkos aprašo 12 punkte numatyta: „Pagalbos reikalingumą mokiniui, turinčiam specialiųjų ugdymosi poreikių, įvertina ir Pagalbos teikimą skiria Tarnyba [turima omeny pedagoginę psichologinę tarnybą], atsižvelgusi į sveikatos priežiūros įstaigos specialistų išvadas, įvertinusi mokinio raidos sutrikimą ir nustačiusi specialiuosius ugdymosi poreikius.“ Pagal Tvarkos aprašo 4 punkto nuostatas, specialiosios pagalbos teikimą organizuoja ir koordinuoja savivaldybių administracijų švietimo padaliniai, pedagoginės psichologinės tarnybos, mokyklos vaiko gerovės komisija, mokyklos vadovas ar vadovo įgaliotas asmuo.

Pabrėžtina, kad nagrinėjamu atveju Darželis, kaip švietimo teikėjas, yra stipresnėje pozicijoje, o Pareiškėja ir jos dukra, kaip švietimo gavėjos, yra silpnesnėje pozicijoje, taigi Darželiui taikytina didesnė pareiga veikti aktyviai. Be to, mokyklos vadovas yra vienas iš subjektų, organizuojančių ir koordinuojančių specialiąją pagalbą. Ugdymo įstaiga turėtų galėti išsamiai paaiškinti švietimo gavėjams apie jiems taikomas garantijas ir galimybes sudaryti sąlygas negalia turintiems švietimo gavėjams bei juos nukreipti gauti valstybės garantuojamą pagalbą. Pastebėtina, kad ir vaiko tėvai nėra visiškai pasyvus veikėjas specialiosios pagalbos skyrimo procese, todėl irgi turėtų imtis veiksmų siekiant, kad specialioji pagalba (mokytojo padėjėjas) būtų skirtas negalia turinčiam vaikui.

Išnagrinėjus skundo tyrimo metu surinktą informaciją, tik (*duomenys neskelbtini*) paaiškinimai suteikia galimybę suprasti, kad Darželio darbuotojai teiravosi Pareiškėjos dėl kreipimosi dėl specialiosios pagalbos („Paklausėme mamos, ar pristatė visas pažymas į tarnybas, kad galėtų grupėje būti asistentas ir padėtų (*duomenys neskelbtini*). Mama atsakė, kad nepateikė“). Nėra įrodymų, kad Pareiškėjai būtų buvusi pateikta aiški ir suprantama informacija dėl poreikio kreiptis į pedagoginę psichologinę tarnybą dėl specialiosios pagalbos (mokytojo padėjėjo) suteikimo. Atkreiptinas dėmesys, kad skundo tyrimo metu surinkta informacija nesudaro galimybės įžvelgti, kad antrojo susitikimo (2023 m. rugsėjo 21 d.) metu būtų kalbėta apie specialiosios pagalbos (mokytojo padėjėjo) gavimą, tik apie tai, ką pats Darželis galėtų padaryti siekiant sudaryti sąlygas Pareiškėjos dukrai ugdytis pagal Santaros klinikų Vaiko raidos centro rekomendacijas.

Atsižvelgiant į tai, negalima teigti, kad Darželis buvo aktyvus ir išsamiai informavo Pareiškėją, kokių veiksmų ji turėtų imtis dėl sąlygų dukrai ugdytis Darželyje sudarymo, bet priešingai – visą atsakomybę permetė Pareiškėjai.

Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta pirmiau, konstatuotina, kad Darželis neįgyvendino Lygių galimybių įstatymo 6 straipsnio 1 dalies 1 punkte numatytų pareigų, t. y., nesudarė tinkamų sąlygų Pareiškėjos dukrai ugdytis Darželyje, o sąlygų nesudarymo priežastys negali būti traktuojamos kaip pagrįstos. Dėl šių aplinkybių konstatuotina, kad Pareiškėjos dukra buvo netiesiogiai diskriminuojama negalios pagrindu.

Remiantis Lygių galimybių įstatymo 17 straipsnio 2 dalies nuostatomis, rekomenduotina Darželiui pasiruošti tvarką arba algoritmą, kaip vaikams su negalia yra sudaromos sąlygos ugdytis Darželyje, kad vaikų tėvams būtų pateikiama išsami informacija dėl sąlygų sudarymo, specialios pagalbos gavimo ir pan.

Atsižvelgdama į visa tai, kas išdėstyta, ir vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 16 ir 17 straipsniu, 29 straipsnio 2 dalies 6 punktu,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Įspėti Darželį dėl Lygių galimybių įstatymo 6 straipsnio 1 dalies 1 punkto pažeidimo.
2. Su sprendimu supažindinti Pareiškėją ir Darželį.

Sprendimas per 1 (vieną) mėnesį nuo jo gavimo dienos gali būti skundžiamas apygardos administraciniam teismui Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka arba Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) Lietuvos Respublikos ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatyme nustatyta tvarka.

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė,
pavadojanti lygių galimybių kontrolierę

Edita Žiobienė